

Raad voor Cultuur
Postbus 61243
2506 AE Den Haag

Den Haag

29 september 2006

Ons kenmerk

DK/BB/2006/36812

Onderwerp

Agenda cultuurbeleid en culturele
basisinfrastructuur

Geachte Raad,

Deze adviesaanvraag is de start van de subsidieperiode 'nieuwe stijl' en komt in de plaats van het voortraject van de cultuurnota oude stijl. Hoewel het overleg met de Tweede Kamer over de uitwerkingsbrief *Verschil Maken* van 2 juni jl. nog moet plaatsvinden, vind ik het in verband met de tijd die de Raad nodig zal hebben voor dit advies van belang deze adviesaanvraag nu al aan u voor te leggen. Waar in de voorgaande periodes de inbreng van de bestuurlijke partners in cultuurprofielen en het vooradvies van de Raad voor Cultuur elk een eigen leven leidden, is deze aanvraag erop gericht om beide invalshoeken samen te brengen. Daarom is ervoor gekozen in plaats van een afzonderlijk vooradvies inclusief sectoranalyses van de Raad en los daarvan opgestelde cultuurprofielen van andere overheden, voortaan voorafgaand aan iedere cultuurnota een analyse van de ontwikkelingen in de Nederlandse cultuur aan de Raad voor Cultuur te vragen, rekening houdend met regionale aspecten. Ik vraag de Raad de culturele sector niet alleen te bezien vanuit de invalshoek van de afzonderlijke sectoren, maar ook vanuit maatschappelijke ontwikkelingen en vanuit het voorzieningenniveau in lokaal, regionaal, landelijk en internationaal perspectief.

De adviesaanvraag valt in twee delen uiteen. Ten eerste vraag ik de Raad te adviseren over een 'agenda' voor het cultuurbeleid, in de tweede plaats vraag ik u ten behoeve van de subsidieperiode 2009-2012 een nadere analyse te maken van de culturele basisinfrastructuur en aan te geven welke functies (en hoeveel) daartoe kunnen worden gerekend, rekening houdend met een evenwichtige spreiding over het land en de betekenis van deze functies voor de lokale, regionale en landelijke infrastructuur.

Deel I: Agenda cultuurbeleid

De kernvraag van deze adviesaanvraag is de volgende: welke problemen moeten, gelet op maatschappelijke trends en ontwikkelingen (demografisch, economisch, sociaal, ruimtelijk en bestuurlijk), met voorrang worden opgelost in de cultuur als geheel en binnen de afzonderlijke sectoren en wat zijn kansrijke ontwikkelingen waar het cultuurbeleid van de overheid op in kan spelen? Zo is de vraag of de huidige instrumenten in voldoende mate de innovatie in de sectoren, de ontwikkelingskansen voor toptalent, de maatschappelijke belangstelling voor cultuur en de internationale positie van de Nederlandse kunst en cultuur bevorderen. Bieden de instrumenten voldoende mogelijkheden voor het stimuleren van cultureel ondernemen? Wat is in het algemeen het oordeel van de Raad over de huidige instrumenten van het cultuurbeleid (onderlinge samenhang / overlap / afstemming met andere overheden / taakstelling fondsen)?

In toenemende mate krijgt het cultuurbeleid te maken met vraagstukken waarbij een sectorale benadering niet volstaat. Zo kan inhoudelijk voordeel worden behaald bij een integrale benadering van thema's zoals de relatie tussen cultuur en economie, cultuur en onderwijs en bij investeringsprogramma's voor stedelijke vernieuwing, vernieuwing van het landelijke gebied en het ruimtelijk ordeningsbeleid. Ik verzoek u aan te geven op welke gebieden dergelijke programma's zinvol kunnen worden ingezet.

Welke mogelijkheden ziet de Raad voor de overheid (op landelijk, provinciaal en stedelijk niveau) om vanuit het cultuurbeleid een verbinding te leggen met andere maatschappelijke terreinen?

Onvoldoende aansluiting tussen aanbod en vraag en versnippering worden telkens weer als kenmerkend voor de huidige gesubsidieerde podiumkunsten genoemd. In het vooradvies van 2003 heeft u het vraagstuk van de aanbod- en afnameproblematiek binnen de podiumkunsten uitvoerig aan de orde gesteld: aantallen programma's en producties overtreffen de afzetmogelijkheden en het aantal concerten en speelbeurten en publieksparticipatie neemt steeds verder af. Recentelijk is dit onderwerp aan de orde geweest in diverse debatten en heeft de commissie d'Ancona in opdracht van de podiumkunstsector een rapport gepresenteerd over deze problematiek en over versterking van het rijksgesubsidieerde aanbod. Ziet de Raad, mede gezien de huidige discussie en voorstellen, concrete oplossingen voor dit vraagstuk? Daarbij verzoek ik u bij dit onderwerp een verbinding te leggen met het beleid van de fondsen en met uw advies over de basisinfrastructuur.

In de beeldende kunst zijn er zorgen dat de sector onvoldoende aansluiting vindt bij de markt en dat de positie van de Nederlandse beeldende kunst in het internationale culturele krachtenveld is verzwakt. Ook is een gebrek aan afstemming tussen de diverse beleidsinstrumenten van de rijksoverheid onderling en tussen die van de rijksoverheid en de andere overheden geconstateerd (onder meer in uw vooradvies 2003). Die constatering is nog steeds actueel. Hoe kunnen de instrumenten van verschillende subsidieverstrekkers (rijk, fondsen, steden, provincies, WWIK) in een betere samenhang worden ingezet?

Op het terrein van het cultureel erfgoed hebben uw adviezen bijgedragen aan ontwikkelingen op het gebied van archief- en museumbelid. Voor wat betreft de monumentenzorg bestaat er een breed gedragen overtuiging dat het huidige monumentenbestel dient te worden aangepast. Zoals ik in mijn brief aan de Tweede Kamer over het erfgoedselectiebeleid heb aangekondigd, zal ik u vragen uw opvatting over een stelselaanpassing uit te werken. Daarover ontvangt u een aparte adviesaanvraag.

Deel II: Culturele basisinfrastructuur

In *Verschil Maken* heeft het kabinet een scherper onderscheid gemaakt tussen functies waarvan de financiering onder rechtstreekse ministeriële verantwoordelijkheid blijft en aanvragen die voortaan door de fondsen worden behandeld. Instellingen die momenteel louter op grond van artistiek-inhoudelijke overwegingen deel uitmaken van de Cultuurnota 2005-2008, behoren vanaf 2009 tot het domein van de fondsen. De ministeriële verantwoordelijkheid blijft beperkt tot de subsidiëring van instellingen die een specifieke functie in het landelijke bestel vervullen of een kernfunctie innemen in de regionale en stedelijke basisinfrastructuur. Het gaat hierbij zowel om instellingen die worden aangewezen voor het langjarig subsidieperspectief (de symfonieorkesten, de beide landelijke muziektheatergezelschappen, de twee grote dansgezelschappen, de rijkscollecties, de collecties waarvoor de Staat de verantwoordelijkheid heeft genomen en de sectorinstellingen) als om functies die worden gerekend tot het vierjaarlijkse subsidieplan: de culturele basisinfrastructuur. In *Verschil Maken* is al een indicatie gegeven van de functies die hiertoe kunnen worden gerekend. Dat zijn:

- de instandhoudingsfuncties binnen de podiumkunsten;
- ontwikkelingsfuncties (cultuurwerkplaatsen, productiehuizen in de podiumkunsten, presentatie-instellingen in de beeldende kunst en internationale vakfestivals).

Het is voor de culturele instellingen van groot belang tot wie zij hun aanvraag voor de subsidieperiode 2009-2012 moeten richten. Daartoe moet het kabinet in 2007 aangeven welke functies in aanmerking komen voor een aanvraag in het kader van het subsidieplan. Het advies van de Raad is daarvoor van groot belang. Uit oogpunt van rechtszekerheid is het nodig dat er een goede beschrijving komt van de functies, en dat duidelijk is door welke instellingen deze functies nu worden vervuld en waar hiaten zijn. Deze instellingen zijn niet op voorhand zeker van subsidiëring in het kader van het subsidieplan, maar wel van ontvankelijkheid van de aanvraag. Ik sluit niet uit dat ook andere instellingen, met name daar waar hiaten zijn, een aanvraag kunnen doen voor subsidie ter vervulling van een functie in de basisinfrastructuur. Voor vervulling van een dergelijke functie komen alleen culturele instellingen in aanmerking met een professionele bedrijfsvoering, die voldoen aan de eisen van Cultural Governance en die functioneren als publieksvoorziening.

Ik verzoek u voor alle sectoren aan te geven welke functies tot de culturele basisinfrastructuur kunnen worden gerekend, rekening houdend met een goede geografische spreiding en het culturele profiel van steden en regio's. Ik verzoek de Raad tevens aan te geven welke instellingen deze functies naar zijn oordeel op dit moment vervullen.

Basisinfrastructuur podiumkunsten

Voor functies behorend tot de basisinfrastructuur in het theater kunnen de grote- en middelgrote toneelgezelschappen in aanmerking komen die een brede publieksvoorziening zijn, een repertoiretaak vervullen en goed gespreid zijn over het land, waarbij de standplaatsgemeente huisvesting en een vaste speelplek biedt. Het vertrekpunt hiervoor is de basisinfrastructuur zoals afgesproken bij de herziening van de financiële verhouding tussen rijk, provincies en gemeenten in de jaren tachtig (een toneelgezelschap in Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, het Noorden, Oosten en Zuiden).

Ontwikkelingen binnen het theaterbestel hebben echter niet stilgestaan. Ik vraag u daarom aan te geven of in andere steden of landsdelen functies vervuld (moeten) worden die eveneens tot de basisinfrastructuur kunnen worden gerekend.

Binnen de sector muziek en muziektheater komen de symfonieorkesten en de twee grote landelijke muziektheatergezelschappen en binnen de sector dans de twee grote landelijke gezelschappen in aanmerking voor een langjarig perspectief op subsidie. Het producerende deel van de beide sectoren is de afgelopen 25 jaar sterk gegroeid. Voor vrijwel alle muziek- en dansinstellingen geldt dat ze louter op basis van artistiek-inhoudelijke overwegingen zijn opgenomen in de huidige cultuurnota. Voor welke muziek- en dansinstellingen ziet de Raad functionele gronden deze tot de basisinfrastructuur te rekenen? In dergelijke gevallen zijn de voorwaarden die gelden voor theater ook van toepassing op muziek en dans (repertoiretaak, brede publieksvoorziening en standplaatsgemeente).

Voor wat betreft het jeugdtheater, de jeugddans en het jeugdmuziektheater, vraag ik u een nadere analyse te maken van het podiumkunstenbestel voor de jeugd als geheel. De Raad wordt ook hier gevraagd aan te geven welke functies deel zouden moeten uitmaken van de basisinfrastructuur podiumkunsten (en hoeveel), daarbij rekening houdend met de volgende aspecten: aandacht voor verschillende leeftijdsgroepen (aanbod voor kinderen en jongeren), brede publieksvoorziening, regionale spreiding en standplaatsgemeente. Is het mogelijk een onderscheid te maken tussen artistiek podiumkunstenaanbod voor de jeugd dat door de fondsen kan worden ondersteund en aanbod met een bredere taakstelling, waaronder educatieve taken? Ziet de Raad daarnaast aanleiding de taakstelling van grote toneelgezelschappen in de basisinfrastructuur te verbreden naar de programmering voor de jeugd, zoals binnen de dans al wel het geval is? Tot slot vraag ik u ook in te gaan op de vraag of subsidiëring van (een deel van) het jeugdtheater door zowel de provincies als het rijk nog steeds functioneel is (de zgn. Zeevalking-norm).

Ontwikkelfuncties: productiehuisen in de podiumkunsten en presentatie-instellingen in de beeldende kunst

In *Verschil Maken* is aangegeven dat, naast de instellingen in de basisinfrastructuur en de instellingen die worden ondersteund door de fondsen, functies die zich richten op de ontwikkeling van jong talent een plaats kunnen krijgen binnen de culturele basisinfrastructuur. De kern van deze ontwikkelfuncties, ook wel het zogenaamde 'middensegment' genoemd, wordt gevormd door de productiehuisen in de podiumkunsten en de presentatie-instellingen in de beeldende kunst.

Versnippering in de podiumkunsten kan worden tegengegaan door jonge makers de kans te geven zich aan te sluiten bij een productiehuis als alternatief voor het oprichten van een eigen gezelschap dat

vervolgens een aanvraag bij een van de fondsen doet. Van de artistiek leiders van deze productiehuizen wordt verwacht dat zij stevige kwalitatieve keuzen maken. In de beeldende kunst hebben presentatie-instellingen een rol die vergelijkbaar is met die van productiehuizen in de podiumkunsten.

De schaal van de bestaande productiehuizen en presentatie-instellingen is veelal nog ontoereikend om goed invulling te geven aan deze opdracht. Voor de productiehuizen in de podiumkunsten geldt dat deze vooral zijn gericht op theater. Hoe kan deze functie ook voor dans en muziek worden opgezet? Welke van de bestaande productiehuizen en presentatie-instellingen hebben de potentie om deze functie verder uit te bouwen, hoe ziet u de spreiding ervan over het land en aan hoeveel van dergelijke functies is er behoefte?

Basisinfrastructuur cultureel erfgoed

Financiële ondersteuning van musea die rijkscollecties beheren of collecties voor het beheer waarvan de Staat verantwoordelijkheid heeft genomen vindt in de volgende periode plaats via het langjarig subsidieperspectief. Voor specifieke activiteiten, niet zijnde collectiebeheer, kunnen alle musea subsidie aanvragen bij de Mondriaan Stichting. Musea kunnen dus geen subsidie aanvragen in het kader van het subsidieplan. Naast deze musea zijn er instellingen die een cultuurproducerende functie hebben op het terrein van cultureel erfgoed. Ik verzoek u aan te geven welke van deze functies tot de basisinfrastructuur cultureel erfgoed behoren en wat de meest passende wijze van subsidiëring voor deze functies is.

Basisinfrastructuur architectuur

In juni heeft het College van Rijksadviseurs een visie uitgebracht over de toekomst van het architectuur- en Belvederebeleid na 2008. Hierin bepleit het college het huidige stelsel van architectuurinstellingen en – voorzieningen door te lichten en met een onderzoek te spiegelen aan de veranderende praktijk en de oorspronkelijke doelstellingen. Ik vraag u hierop nader in te gaan in het kader van het vaststellen van de basisinfrastructuur in deze sector.

Ondersteunende functies en educatie

Er is een regionale en stedelijke infrastructuur, die vooral gericht is op cultuureducatie, amateurkunst en cultureel erfgoed. Bent u van mening dat deze infrastructuur goed functioneert? Hoe zouden de landelijke sectorinstituten zich tot deze infrastructuur moeten verhouden?

Met mijn brief aan de Tweede Kamer van 18 september 2006 heb ik gereageerd op het gezamenlijke advies van uw Raad en de Onderwijsraad over cultuureducatie. Ik vraag u in vervolg hierop in kaart te brengen hoe en in welke mate de kerntaak cultuureducatie op dit moment binnen de verschillende cultuursectoren wordt vormgegeven en in hoeverre instellingen in de culturele basisinfrastructuur hun kerntaak op het terrein van educatie realiseren.

Tot slot

Over deze adviesaanvraag heeft bestuurlijke afstemming plaatsgevonden met het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG). Ik heb begrepen dat u inmiddels ook contact heeft gehad met IPO en VNG over de vraag hoe de lokale en regionale invalshoek op een goede manier kan worden vormgegeven.

Ik zou het op prijs stellen tussentijds op de hoogte te worden gesteld van uw bevindingen. Ik stel voor dat wij medio december elkaar hierover spreken. Ik verzoek u uw advies op 1 maart 2007 uit te brengen.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Maria J.A. van der Hoeven